

Programové teze

Co jsou programové teze

Teze pojmenovávají pedagogické principy, které jsou ideálním stavem v jednotlivých oblastech. Na základě tezí pak mohou být revidovány či tvořeny nástroje skautské výchovy a další podpůrné prostředky pro kvalitní český skauting. Teze nejsou vymahatelné, stejně jako není vymahatelné naplňování skautské výchovné metody popisované ve stanovách.

Materiál obsahuje **62 programových tezí** sdružených do **10 skupin**.

Vstupními zdroji pro tvorbu tezí byly mezinárodní závazné i doporučené materiály pro výchovu ve skautských národních organizacích (WOSM), znění skautské výchovné metody (Stanovy), popisy v úvodu jednotlivých existujících nástrojů skautské výchovy, trendy a výzkumy ve světové pedagogice, zkušenosti a odbornost expertů z PS NJ pro program.

K čemu mají být programové teze

Mají sloužit jako vyjádření vize v programové oblasti od vrcholného orgánu Junáka, závazné principy při tvorbě nástrojů k podpoře výchovy v Junáku, jako východisko při metodických programech na vzdělávacích akcích Junáka, jako deklaratorní sdělení při komunikaci s jednotkami na všech úrovních organizace.

0. Zásady výchovného působení

Základní rámec pro výchovné působení tvoří poslání, principy skautské výchovy a skautská výchovná metoda. Je nezbytné, aby kromě využívání jednotlivých prvků docházelo ke zvyšování jejich efektivity současným působením i hledáním rovnováhy v jejich naplňování.

0.1 Skautská výchova vychází ze **tří základních principů**, kde kromě důrazu na každý z nich je podstatná **jejich souhra**.

0.2. Plná využitelnost skautské výchovné metody tkví ve **vzájemném umocnění (synergii) jejích prvků** ve výchovném procesu.

0.3 Součástí výchovného působení ve skautingu je zjišťování jeho **dopadů**.

1. Slib a zákon

Ve skautské výchově hraje klíčovou roli upřímný dobrovolný závazek mladého člověka snažit se žít podle skautských principů. Zákon mladému člověku pomáhá tyto hodnoty nacházet v každodenním životě a uchopit je jako součást své hodnotové orientace.

Teze

1.1. Skautská výchova je především **sebevýchova**.

1.2. Skautská výchova vychází z **dobrovolného závazku** žít podle **tří skautských principů vyjádřených ve slibu a zákonu**.

- 1.3. Slibem se skaut hlásí **k hodnotám i ke společenství**, s nímž tyto hodnoty sdílí.
- 1.4. Slib a zákon jsou základní oporou **duchovního života v každodenním jednání**.
- 1.5. Mladý člověk je cíleně veden k průběžné tvorbě a reflexi svého **hodnotového rámce v duchu skautských principů**.
- 1.6. **Cílená práce s postoji** mladých lidí je klíčová pro účinnost skautské výchovy.

2. Učení se zkušeností

Znalosti, dovednosti i postoje si mladý člověk osvojí nejlépe za pomoci vlastních prožitků a zkušeností. Práce se zkušeností je zásadním způsobem učení se ve skautingu. Z této zásady není vyjmuta ani výchova mravní; skauting neusiluje jen o to, aby člověk nebyl špatný; usiluje o to, aby dobro činil (proto zásada denního dobrého skutku). Rovněž výchova k odpovědnosti vůči druhým vychází z činů.

Teze

- 2.1. Skautská výchova se opírá o vlastní **aktivitu a činnost**.
- 2.2. Skautská výchova vychází z přesvědčení, že člověk se nejlépe něco naučí tím, **že to dělá, uvažuje o tom a vyvozuje z toho důsledky**.
- 2.3. Vše, co se v oddíle odehrává (byť i neplánovaně), je příležitostí k učení a osobnímu rozvoji.
- 2.4. **Zpětná vazba** na zažitou zkušenost a realizované plány je klíčovým prvkem procesu učení a rozvoje.
- 2.5. Výchova k odpovědnosti vůči druhým vychází z **činů**: ze **skutečné služby** společnosti a bližním.
- 2.6. Skautská výchova k hodnotám je **proaktivní**: je třeba **působit dobro**, nejen vyvarovat se špatného.
- 2.7. Mladý člověk cíleně dostává **příležitost k novým zkušenostem**.
- 2.8. Oddíl vytváří takové prostředí, ve kterém jsou chyby a konflikty chápány jako příležitosti k učení.

3. Družina

Skauting rozvíjí schopnost být platným a odpovědným členem společenství. Ve společenství má každý mladý člověk svou roli a svůj podíl na zodpovědnosti za jeho směřování. I proto se skautská výchova odehrává především v samostatně řízené skupině vrstevníků s rádcem v čele. Družiny jsou podporovány oddílem.

Teze

- 3.1. Skrze družinový systém skauting rozvíjí schopnost být platným a odpovědným **členem společenství**.
- 3.2. Skautský výchovný systém staví na důvěře a **předávání zodpovědnosti**.

- 3.3. Mladí lidé mají úměrně svému věku **podíl na životě družiny i oddílu** včetně rozhodování.
- 3.4. Skautská výchova se odehrává především v malé, kladnými vztahy propojené **skupině vrstevníků**.
- 3.5. Podstatnou roli ve výchovném působení hraje **rádce, ne o mnoho starší vrstevník**, který je ostatním kamarádem a je schopen je vést.
- 3.6. **V družině i oddílu se její členové učí od sebe navzájem.**
- 3.7. **Skupina funguje dlouhodobě a roste společnými prožitky a zkušenostmi.**
- 3.8. **Významnou podporou** družinové výchovy je dobře fungující oddíl.

4. Symbolický rámec

Skauting používá her, příběhů, symbolů a vzorů, které jsou pro mladé lidi přitažlivé, inspirativní a obohacující; tím jim přibližuje i hodnoty, z nichž skauting vychází.

Teze

- 4.1. Výchova mladých lidí je účinná, jen zaujme-li je a hovoří-li k nim jazykem, kterému **rozumí** a který je **oslovuje**.
- 4.2. Prostřednictvím her, příběhů, vlastní historie, symbolů, rituálů a vzorů skautská **výchova zprostředkovává hodnoty**, na nichž skauting stojí.
- 4.3. Skautská výchova **pracuje vědomě s časem** a jeho dynamikou, zejména s plynutím roku jako jedním z rámců, který poskytuje prostor realizovat, reflektovat a následně plánovat.
- 4.4. Skautská výchova **pracuje vědomě s prostorem** (vlastní stan, klubovna a její okolí, vlastní obec, tábořiště a místa, na něž se vracíme, vlast atd.) jako příležitostí k naplňování výchovných cílů.

5. Příroda

Pro skauting je příroda, chápaná jako naše životní prostředí, hodnotou sama o sobě i nenahraditelným zdrojem k výchově. Mladý člověk se učí žít v ní i s ní, a to v krátkodobém i dlouhodobém horizontu.

Teze

- 5.1. Skauting vede k **úctě** k přírodě a **sounáležitosti** s ní.
- 5.2. Příroda je **přirozeným** výchovným prostředím.
- 5.3. Příroda je pro skauting nenahraditelným **zdrojem citového, hodnotového a duchovního rozvoje**.
- 5.4. Pobyt v přírodě je zdrojem **prožívání přirozených cyklů**.
- 5.5. Pravidelným pobytem v ne zcela zajištěných podmínkách v přírodě oddíl rozvíjí **odolnost jedince** a jeho schopnost přiměřeně se vypořádávat s těžkostmi.

- 5.6. Skautská výchova vede k takovému **životnímu stylu**, při němž mladý člověk **přemýšlí o souvislostech a důsledcích** svého konání.
- 5.7. Skauting vede k takovému rozhodování, kdy hledáme naplnění svých potřeb střídavým způsobem se zaměřením na kvalitu a s ohledem na naše okolí.

6. Program osobního růstu

Skauting podporuje individuální rozvoj každého mladého člověka založený na jeho vnitřní motivaci. Roli ve volbě směru rozvoje hrají zájmy mladého člověka. V programu se přihlíží také k individuálním potřebám jednotlivců a vytváří se příležitosti pro jejich růst.

Teze

- 6.1. Skauting dává příležitost pro **všestranný rozvoj** každého člena vycházející z jeho potřeb a založený na **vnitřní motivaci**.
- 6.2. Mladý člověk si úměrně věku uvědomuje svou odpovědnost za osobní rozvoj a zohledňuje ji v jednání.
- 6.3. Rozvoj mladého člověka je podpořen na všech úrovních hnutí **dostatkem odpovídajících podnětů a inspiračních zdrojů** (např. časopisů, materiální podpory, metodik, akcí).
- 6.4. Součástí osobního rozvoje jsou i **aktivity prospěšné společenství**.
- 6.5. Mladý člověk je podporován v osobním rozvoji **dle jeho současných zájmů**.
- 6.6. Mladý člověk usiluje o **mistrovství** v oblastech, které si sám vybral.
- 6.7. Mladému člověku jsou nabízeny motivační a dosažitelné **střednědobé cíle**.
- 6.8. Důležitou součástí osobního růstu je posilování **schopnosti čelit náročným situacím** - a to ve všech třech rovinách: duchovní, duševní i tělesné.
- 6.9. Mladý člověk si volí nebo je stavěn před takové situace vně své komfortní zóny, které **jsou v jeho dosahu a představují pro něj výzvu**.
- 6.10. Skautská výchova se odehrává s ohledem na jednotlivé **fáze působení** mladého člověka v oddíle.

7. Dospělí průvodci

Dospělí ve skautingu hrají roli průvodců mladého člověka, tedy těch, kteří mu nejen ukazují cestu, ale také mu pomáhají, podporují jej a povzbuzují; to vše s respektem k jedinečné lidské bytosti, která dříve nebo později musí za svou cestu převzít plnou odpovědnost.

Teze

- 7.1. Oddíl tvoří **společenství** s rozmanitou věkovou strukturou.
- 7.2. Dospělí jsou ve skautské výchově v roli **průvodců** mladých lidí.

- 7.3. Základním přístupem doprovázení je vzájemně **respektující** vztah mezi doprovázeným a průvodcem.
- 7.4. Doprovázení směřuje k tomu, aby mladý člověk plně **převzal odpovědnost** za svůj život.
- 7.5. Dospělí jsou zodpovědní za dlouhodobě **udržitelné fungování oddílu** (např. podpora nástupců, vzdělávání, vytváření zdravých vztahů v týmu vedení oddílu).

8. **Zapojení do společenství**

Pro skauting je podstatné úzké provázání se společenstvím na všech úrovních, od lokální až po globální, v rámci skautského hnutí i mimo něj (rodina, oddíl, škola, středisko, obec, region, stát, svět, mezinárodní skautské hnutí, ...).

Zapojení do společenství napomáhá naplňovat poslání skautingu, rozvojem každého jednotlivce přispívá ke zlepšování společnosti a umožňuje společné řešení výzev tohoto světa.

Teze

- 8.1. Pro vytváření lepšího světa je potřebné zapojení skautů do společenství na všech úrovních.
- 8.2. Skautská činnost aktivitou v lokální komunitě také přispívá k řešení globálních výzev.
- 8.3. Zapojování do pestrých společenství a zažívání rozmanitosti umožňuje mladým lidem rozvíjet porozumění a oceňovat odlišnosti mezi lidmi.
- 8.4. Zapojením do komunity skrze skautskou činnost mladí lidé získávají dovednosti potřebné k zastávání aktivní a odpovědné role ve společnosti.
- 8.5. Skautské společenství působí v úzkém propojení s místní komunitou a vykonává aktivity nejen pro ni, ale i s jejím zapojením.
- 8.6. Sounáležitost v rámci skautského společenství na regionální i mezinárodní úrovni je zdrojem výchovného působení.

9. **Praxe oddílů**

Dlouhodobá a soustavná činnost v oddílech podporuje výchovný proces a účinnost skautské metody. Pro činnost oddíly využívají reálný svět dětí i oddílu. Tábor je vyvrcholením celoroční činnosti.

Teze

- 9.1. **Soustavná a každotýdenní práce** vede zejména k rozvoji trvalých a pevných vztahů uvnitř skupiny, osvojování dovednosti učit se a morálních zásad skautského života.
- 9.2. Mladí lidé se ve skautingu učí s využitím prostředků z **reálného života**.
- 9.3. Nezbytnou součástí výchovného působení v oddíle jsou **pracovní činnosti související s chodem oddílu**.

- 9.4. Vyvrcholením celoroční práce oddílu je **letní tábor**, kterého se účastní **dlouhodobě aktivní členové**.
- 9.5. Tábory jsou **dostatečně dlouhé**, aby nabídly větší množství času prožitého v přírodě a ve společenství.